

Cultuur in Koppels

Gender, Sociale Status en Culturele Homogamie in Vlaanderen

DIETER VANDEBROECK & IGNACE GLORIEUX

VAKGROEP SOCIOLOGIE - TOR ONDERZOEKSGROEP

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Smaak is een koppelaar; het verbindt kleuren en ook mensen, die “ideale koppels” vormen, niet in het minst voor wat hun smaak betreft.

- P. Bourdieu (1979), *“La Distinction. Une Critique Sociale du Jugement.”*

1. Inleiding

Cultuur consumeert men niet alleen. Hoewel cultuursociologisch onderzoek, zeker als het een “kwantitatieve” inslag hanteert, zich al te vaak concentreert op de relatie tussen de vrijetijdsbesteding en de maatschappelijke kenmerken van de *individuele* respondent, zijn diegenen die alleen aan cultuurconsumptie doen een duidelijke minderheid. Het beleven, beoordelen en bediscussiëren van cultuur is daarentegen een door en door sociaal gegeven waarbij familie, vrienden, kennissen en collega’s een actieve rol spelen. Binnen het geheel aan mogelijke verbanden waarin individuen cultuur beleven en consumeren steekt er echter één met kop en schouders bovenuit, namelijk cultuurconsumptie in koppels. Maar liefst de helft tot twee derde van de Vlamingen die te kennen geven regelmatig een museum te

frequenteren, een theatervoorstelling bij te wonen of een stuk cultureel erfgoed te bezoeken, doet dit met zijn of haar partner of echtgenoot (zie *Tabel 1*). Daarbij staat

Tabel 1: Cultuurconsumptie naar participatieverband

	Musea & tentoonstellingen		Theater, dans & musicals		Monumenten, kerken & erfgoed	
	M	V	M	V	M	V
Bezocht in de laatste zes maanden	23%	23%	21%	27%	32 %	31 %
Alleen	18%	13%	7%	6%	14%	8%
Partner	64	51	65	49	65	56
Familie (i.e. kinderen)	25	29	34	48	30	39
Vrienden	28	41	43	45	33	40
Collega's	6	4	6	5	7	4
N	327	324			526	509

Bron: CPaS 03-04

cultuurconsumptie met partner of echtgenoot ver boven participatie met familie, vrienden of collega's.

Gegeven de centrale positie die het koppel in de cultuurbeleving inneemt, is het enigszins opmerkelijk dat cultuursociologisch onderzoek naar de rol van partners in het sturen van de individuele cultuurconsumptie, zeker in Vlaanderen, nog steeds in de kinderschoenen staat. Het dominante sociologische perspectief blijft er één waarbij de kenmerken van de individuele, op zichzelf besloten respondent als bepalend worden beschouwd voor zijn of haar opvattingen, voorkeuren, smaken en levensstijl. Daarbij wordt al te vaak voorbijgegaan aan het feit dat deze respondent is ingebed in een ruimer netwerk

van personen, wiens kenmerken tevens doorslaggevend blijken voor zijn of haar vrijetijdsbesteding.

Deze bijdrage tracht dit perspectief te verruimen door te gaan kijken hoe de cultuurbeleving vorm krijgt binnen één van de meest primaire "netwerken", namelijk de relatie met partners of echtgenoten. Daarbij concentreren we ons in het bijzonder op het fenomeen van *culturele homogamie*, namelijk de mate waarin partners hun vrijetijdsbesteding en in het bijzonder hun cultuurparticipatie delen. Er zijn minstens twee manieren waarop het onderwerp van culturele homogamie een bron van cultuursociologisch

inzicht kan bieden. In de eerste plaats biedt het goede insteek om de vaak complexe relatie tussen cultuurconsumptie en gender-verschillen uit te spitten. Zoals in het volgende luik zal worden besproken, bestaat er immers een omvangrijke literatuur die belangrijke verschillen blootlegt tussen mannen en vrouwen als het op hun culturele praktijken aankomt. Daarbij worden gender-verschillen echter al te vaak gekaderd binnen de ruimere maatschappelijke positie van mannen en vrouwen. Minder aandacht wordt besteed aan de wijze waarop gender-verschillen doorwerken binnen koppels en de mate waarin beide partners hun respectievelijke cultuurparticipatie aanzwengelen, dan wel afremmen. Een indicatie van het feit dat mannen en vrouwen in ongelijke mate mekaars cultuurbeleving beïnvloeden, vinden we reeds in *Tabel 1*. Hoewel cultuurdeelname met partner of echtgenoot voor zowel mannen als vrouwen de dominante participatievorm is, blijken mannen hun cultuurbeleving doorgaans vaker met hun echtgenote of partner te delen dan omgekeerd. Vrouwen blijken daarentegen iets vaker met vrienden of familie aan culturele evenementen deel te nemen. Deze bevinding, die ook door buitenlands onderzoek bevestigd wordt (zie bijv. Upright, 2004) leent zich echter voor verschillende en zelfs tegengestelde interpretaties. Is ze te wijten aan de dominante positie van mannen, die maakt dat zij hun partners of echtgenotes gemakkelijker kunnen sturen in hun vrijetijdsbesteding en ervoor zorgt dat de laatste zich sneller naar de smaak van hun vriend of echtgenoot gaan voegen? Of geldt juist het omgekeerde, namelijk dat in culturele aangelegenheden vrouwen de plak zwaaien en dat wanneer mannen cultuur consumeren ze dat overwegend doen op aangeven van hun echtgenoot of vriendin? Dit soort vragen schrijft zich in binnen de bredere thematiek van gender-verhoudingen. In welke mate draagt de logica van seksuele dominantie bij aan het vormgeven van de culturele agenda van het koppel? Zijn het mannen die bepalen welke vorm van uithuizige of private cultuurconsumptie door het koppel genoten wordt? Of delegeren ze in culturele aangelegenheden hun autoriteit eerder naar hun partners en zijn het dus vrouwen die de culturele vraag van het koppel sturen? Hoe varieert de sterkte van gender-verhoudingen van cultuurvorm tot cultuurvorm? Enz. Vanzelfsprekend vergt een afdoend antwoord op dergelijke vragen een veel omvangrijkere analyse dan we hier kunnen presenteren, maar deze bijdrage zal alvast pogen de krijtlijnen van zulk een antwoord uit te zetten (iets wat in respectievelijk in het derde en vijfde luik van deze paper zal besproken worden).

Naast een beter inzicht in de relatie tussen cultuur en gender is er echter nog een tweede manier waarom de thematiek van culturele homogamie van (cultuur)sociologisch belang is. Zulke homogamie is immers niet enkel interessant vanuit de optiek van gender-verhoudingen, maar speelt tevens een cruciale rol in de productie en reproductie van sociale en klasse-verhoudingen. Dat is althans het argument van een auteur die als geen ander het veld van de empirische cultuursociologie heeft vormgegeven en wiens oeuvre nog steeds als (positief of negatief) referentiepunt voor hedendaags onderzoek blijft dienen, namelijk Pierre Bourdieu (zie Bourdieu, 1984). Bourdieu's argumenten zijn bekend en behoeven weinig uitwijding: de "liefde voor cultuur" is geen kwestie van aangeboren smaak of individuele keuze, maar hangt daarentegen nauw samen met de maatschappelijke positie die individuen innemen, waarbij het vooral dominante sociale groepen zijn die toegang hebben tot de impliciete en expliciete kennismiddelen - het zogenaamde 'cultureel kapitaal' - die hen toelaten zich de verschillende vormen van 'legitieme cultuur' (schilderkunst, klassieke muziek, ballet, enz.) toe te eigenen. Het spreekt voor zich dat het weinig zinvol is om Bourdieu's genuanceerde en sterk gelaagde argumentatie in één paragraaf te condenseren. In deze bijdrage staan we echter stil bij één van de centrale sluitstukken in deze argumentatie, die opvallend genoeg naar weinig aan empirische toetsing is onderworpen, namelijk de rol van culturele homogamie.

In tegenstelling tot de cynische, ietwat oppervlakkige lezingen van Bourdieu's "sociale reproductie-thesen", die interesse in Cultuur vaak gelijkschakelen met een expliciet streven naar sociale *onderscheiding* en culturele competentie daarbij vooral zien als instrument van sociale *uitsluiting* - in het bijzonder ten aanzien van ondergeschikte sociale categorieën - benadrukt Bourdieu daarentegen het belang van zulke competentie als instrument van sociale *integratie*, zeker vanuit het perspectief van dominante groepen. Binnen dit perspectief vormt kennis over literatuur, schilderkunst, theater, muziek of cinematografie één van de centrale kenmerken van het ontwikkelde individu en is het een van de manieren waarop leden van zulke groepen hun status aan *elkaar* signaleren. Sterker nog, de gepaste demonstratie van cultureel kapitaal speelt een belangrijke rol in wat individuen als boeiend, interessant, maar ook als "aantrekkelijk" aan mekaar vinden. Het is de gedeelde "liefde voor cultuur" die met andere woorden in niet onbelangrijke mate bijdraagt aan de "liefde voor elkaar". Daarbij helpt culturele homogamie de logica van *objectieve* sociale gelijkenissen of verschillen (in termen van opleidingsniveau, professionele

status of familiale achtergrond bijv.) te maskeren, doordat deze zich voornamelijk aandienen in de vorm van gedeelde interesses en een gemeenschappelijke smaak. Doordat het de vorming van *intra*-klasse-relaties bevordert en die van *inter*-klasse-relaties belemmert, levert culturele homogamie dan ook een belangrijke bijdrage aan het bestendigen van machtsverhoudingen.

Het toetsen van deze hypothese vergt echter een verbreding van de traditionele kijk op de relatie tussen cultureel kapitaal en cultuurconsumptie. Binnen deze logica is het immers niet alleen de absolute kans om aan verschillende vormen van “legitieme cultuur” te doen, die zou moeten variëren met de sociale status van mannen en vrouwen (zoals empirisch onderzoek in binnen- en buitenland keer op keer bevestigt), maar tevens de mate waarin cultuurdeelname *tussen* mannen en vrouwen - en dit geval *tussen partners* - ook daadwerkelijk gedeeld wordt. Als culturele competentie inderdaad een “bindmiddel” is voor dominante sociale groepen zouden we immers mogen verwachten dat het binnen deze groepen is dat we de hoogste graad van culturele homogamie kunnen observeren, zeker wat betreft het gezamenlijk consumeren van de meest distinctieve cultuurvormen. Het is deze hypothese die we in deze bijdrage tevens zullen trachten verifiëren. Alvorens een overzicht te bieden van de methodiek die we hanteerden om dat te doen, schetsen we in het volgende luik enkele theoretische perspectieven die elk op hun eigen wijze de relatie tussen gender, cultuur en klasse trachten conceptualiseren.

2. Gender, Klasse, Cultuur

Elke discussie over de wijze waarop cultureel kapitaal binnen koppels wordt verworven, geaccumuleerd en overgedragen dient zich noodgedwongen in te schrijven binnen een bredere discussie over de relatie tussen gender, sociale status en cultuurconsumptie. Cultuursociologisch onderzoek bevestigt immers keer op keer dat er aanzienlijke verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen voor wat hun consumptie van verschillende cultuurvormen betreft. Daarbij zijn het vooral vrouwen die, *ongeacht* hun maatschappelijke positie, systematisch een grotere interesse in cultuur tonen en een hogere participatiegraad hebben dan mannen (zie Bihagen & Katz-Gerro, 2000; DiMaggio, 2003; Lizardo, 2006). De duurzaamheid van deze gender-verschillen en de wijze waarop ze zich in de meeste cultuurdomeinen aftekenen, leidt verschillende auteurs ertoe ze te verbinden met verschillen in de seksuele socialisatie van jongens en meisjes. Eén van de gevolgen van een

seksuele arbeidsdeling die mannen/jongens een dominante positie toekent, is dat vrouwen/meisjes vaak gereduceerd worden tot de “objecten” van mannelijke aandacht en mannelijke begeerte (zie Young, 2010). Meisjes leren dan ook al heel vroeg naar zichzelf te kijken door de ogen van mannen, d.w.z. zichzelf beoordelen in termen van hun uiterlijk en *vormelijke* kenmerken (zie Martin, 1996). Het is deze (aangeleerde) interesse in de esthetiek van het eigen lichaam, die zich op zijn beurt gemakkelijk veralgemeent in een ruimere interesse in vormelijkheid waarbij vrouwen vaker een interesse tonen in de *formele* over de strikt functionele kwaliteiten van dagdagelijkse objecten en praktijken. Deze ‘esthetische dispositie’ laat zich niet alleen waarnemen in domeinen als kledij, cosmetica en interieur, maar maakt vrouwen tevens gevoeliger voor culturele activiteiten waarin de vormelijkheid vaak centraal staat.

Naast de logica van seksuele dominantie is er tevens de wijze waarop gender-ongelijkheden jongens en meisjes naar verschillende types activiteiten kanaliseren. Dergelijke verschillen zijn vaak opgebouwd rond centrale tegenstellingen zoals “actief/passief”, “buitenshuis/binnenshuis”, “extravert/introvert”, enz., waarbij jongens vaker gestimuleerd worden om deel te nemen aan activiteiten die zich buitenshuis afspelen, vaak gepaard gaan met *fysieke* prestatie en waarbij confrontatie en competitie vaak centraal staan. Meisjes daarentegen worden nog steeds sterker gekanaliseerd naar activiteiten die zich binnenshuis afspelen, eerder (fysiek) passief van aard zijn en veeleer gericht zijn op individuele en introverte vormen van vrijetijdsbesteding. Een paradigmatisch voorbeeld van zulke activiteiten is ongetwijfeld *lezen*, een activiteit die nauw aansluit met het type gedrag dat van meisjes verwacht wordt, terwijl het juist haaks staat op het soort seksuele status die jongens zich toeëigenen. Zulke verschillen in seksuele socialisatie zijn reeds herhaaldelijk aangehaald om de onderscheiden graad van literaire consumptie van mannen en vrouwen te verklaren (zie Tepper, 2006).

Eén van de laatste manieren waarop de verschillende socialisatie-patronen van jongens en meisjes hun cultuurconsumptie beïnvloeden is dat ze beide in ongelijke mate voorbereiden om zélf de taak van “socialisatie” op zich te nemen. Daarbij blijft de opvoeding van de kinderen - en in het bijzonder de overdracht van cultureel kapitaal - nog steeds disproportioneel de verantwoordelijkheid van vrouwen. Het is deze taak die dan ook maakt dat ze, met het oog op de succesvolle socialisatie van hun kinderen, gemakkelijker culturele instellingen frequenteren (zoals de bibliotheek, zie Glorieux & Vandebroek, 2006), vaker

culturele evenementen bijwonen en in het algemeen meer cultuurgooderen consumeren dan mannen.

Een ander theoretisch perspectief, dat vooral geworteld is in de Amerikaanse cultuursociologie, focust minder op de rol van gender in culturele *socialisatie*, maar kijkt daarentegen meer naar de relatie tussen cultuur en gender in het produceren en reproduceren van dagdagelijkse sociale relaties en in het bijzonder die op de werkvloer. Los van de mate waarin mannen en vrouwen ongelijke socialisatieprocessen hebben doorlopen, kijkt dit perspectief vooral naar het “nut” dat cultureel kapitaal in hun professioneel leven heeft en daarbij tegelijkertijd naar het (objectieve en subjectieve) “belang” dat ze aan cultuur hechten.

Zo merkt Collins (1992) op dat gender-ongelijkheden op de arbeidsmarkt zich vaak vertalen in het onderscheid tussen materiële en symbolische productie, waarbij het vooral vrouwen zijn die disproportioneel betrokken zijn bij het produceren van *symbolische* statusverschillen. Daarbij vervullen ze vaak professionele taken die in veel opzichten een extensie van hun rol binnen het huishouden zijn, waar mannen de *materiële* reproductie van het gezin verzekeren (de “kostwinner”), terwijl vrouwen juist verantwoordelijk zijn voor het “uitzicht” van de woonst, hun partner en hun kinderen. Dit geldt niet enkel voor die beroepen die rechtstreeks betrekking hebben op lichaamsverzorging zoals kapster of schoonheidsspecialiste - wat Collins de zogenaamde “pink collar”-beroepen noemt - maar tevens voor al die professionele taken die een hoge mate van “zelf-presentatie” vereisen, zoals secretaresse, receptioniste of hostess. Juist omdat deze beroepen in sterke mate een kennis en beheersing van de “correcte” omgangsvormen en “juiste” smaak vooropstellen, impliceert dit volgens Collins dat vrouwen zich doorgaans veel positiever gaan opstellen ten aanzien van de verwerving van cultureel kapitaal.

Dergelijke theoretische perspectieven zijn waardevol omdat ze een inzicht bieden in de wijze waarop sociale en seksuele statusverschillen bijdragen aan de respectievelijke smaken, levensstijl en cultuurconsumptie van mannen en vrouwen. Ze vertrekken daarbij echter al te vaak vanuit de *globale* positie die mannen en vrouwen innemen - verankerd in sociale instellingen als het gezin, het onderwijssysteem en de arbeidsmarkt - om vervolgens de relatieve verschillen in cultuurdeelname tussen beide te verklaren. Veel minder aandacht wordt daarbij besteed aan de meer directe wijze waarop mannen en vrouwen *elkaars* culturele gedrag beïnvloeden. Dat beiden gekenmerkt worden door een sterk verschillende

culturele consumptiegraad is op zich een relevante vaststelling, maar dat mannen en vrouwen elkaars consumptiegraad ook helpen vormgeven - zeker binnen het relatief duurzame kader van een relatie of gezin - is iets wat nog al te vaak over het hoofd wordt gezien.

Als cultuursociologen al naar dergelijke processen van culturele beïnvloeding binnen het gezin kijken, is het voornamelijk de inter-*generationele* overdracht van cultureel kapitaal die centraal staat. Daarbij wordt sterk gefocust op de ouder/kind-relatie en de manier waarop vroegtijdige blootstelling aan cultuur een blijvende invloed heeft op de culturele consumptiegraad van individuen (zie Mestdag & Siongers, 2002; Nagel & Ganzeboom, 2002). Naast dergelijke “verticale” processen van culturele socialisatie wordt elke gezin/koppel echter ook gekenmerkt door processen van “horizontale” beïnvloeding waarbij de sociale en seksuele status van elke partner een invloed uitoefent op hun respectievelijke cultuurbeleving. Het zijn deze horizontale processen van culturele socialisatie die in deze bijdrage centraal staan. Daarbij zijn we voornamelijk geïnteresseerd in de wijze waarop de logica van gender-verhoudingen en *gender-ongelijkheden*, zoals in de vorige pagina's geschetst werd, de transmissie van cultureel kapitaal tussen partners beïnvloedt.

Het is immers enkel in situaties van (quasi-)perfecte gender-gelijkheid, dat we abstractie kunnen maken van de rol van seksuele ongelijkheid en de vrijetijdsbesteding van het koppel kunnen beschouwen als een simpele optelsom van het reeds verworven cultureel kapitaal van elke partner. Enkel wanneer mannen en vrouwen hun respectievelijke taken, werk en interesses als perfect gelijkwaardig beschouwen, kan er sprake zijn van volstrekt gelijkwaardige beïnvloeding, waarbij de kenmerken van elke partner even belangrijk zijn in het bepalen van hun vrijetijdsgedrag. Hoe sterker gender-verschillen (of beter, *gender-ongelijkheden*) zich echter aftekenen, hoe sterker het verschil in de relatieve bijdrage van de kenmerken van vrouwelijke en mannelijke partners in het vormgeven van hun cultureel participatiegedrag. Zo kan de vrouwelijke partner een aanzienlijke hoeveelheid cultureel kapitaal verworven hebben, maar zal dit weinig invloed hebben op haar echtgenoot of vriend wanneer deze weinig of geen belang hecht aan activiteiten waarin dit soort kapitaal geactualiseerd en geaccumuleerd wordt en deze daarentegen afschrijft als al “te vrouwelijk”. Omgekeerd zullen mannen met veel culturele bagage - die in dit opzicht dus een *dubbel* dominante positie innemen - mogelijk gemakkelijker hun lager opgeleide echtgenote of vriendin kunnen overhalen om zich hun levensstijl en cultuurconsumptie aan te meten. Hoe

sterk de rol van gender-verhoudingen juist is, zal in het vierde en zesde luik van deze paper nader worden toegelicht.

Bestaand onderzoek naar de rol van de “significant other” in het sturen van de culturele participatie van koppels blijft bijzonder karig. Die studies die naast de kenmerken van het individu ook die van hun partner opnemen, tonen echter keer op keer dat die laatste een duidelijke stempel drukt op de culturele agenda van het koppel. Zelfs wanneer rekening wordt gehouden met de achtergrond van de respondent, blijft er sprake van een significante invloed van de kenmerken van de echtgenoot of partner op de cultuurbeleving en de participatiegraad van de respondent. Wel bestaat er een zekere onenigheid over de aard en sterkte van deze invloed. Zo toont onderzoek bij onze Noorderburen (zie Van Berkel & De Graaf, 1995) aan dat voor wat betreft het bezoek aan musea en tentoonstellingen, het bijwonen van podiumkunsten en het deelnemen aan concerten van klassieke muziek of opera, het vaker de status-kenmerken van mannen zijn die de cultuurconsumptie van vrouwen sturen en veel minder omgekeerd. Deze studie beklemtoont daarbij wel dat dit effect van mannelijke dominantie veel meer uitgesproken is bij de oudere generaties en dat er onder de jongere cohorten sprake is van een meer egalitaire rol van beide partners in het bepalen van hun culturele agenda. Onderzoek uit de Verenigde Staten (zie Upbright, 2004) dat de consumptie van nagenoeg dezelfde cultuurvormen bestudeerde, concludeert daarentegen dat het juist de kenmerken van vrouwen zijn die de participatiegraad van hun mannen of partners aanzwengelt en dat het omgekeerde effect daarbij veel zwakker is. Zelfs wanneer de kenmerken van de man in rekenschap werden gebracht, bleek het hebben van een vrouwelijke partner met veel cultureel kapitaal een positieve invloed te hebben op hun eigen cultuurconsumptie.

Die studies die de cultuurconsumptie binnenshuis onder de loep nemen, komen dan weer tot andere conclusies. Zo vonden Nederlandse onderzoekers (Kraaykamp et al., 2007) een significant impact van de status van de partner op het lees- en kijkgedrag van respondenten en dit voor zowel mannen als vrouwen. Ze beklemtonen daar echter bij dat vrouwen zich gemakkelijker naar de sociale status van hun partner voegen dan omgekeerd en dat ook binnenshuis mannen nog steeds in grotere mate de culturele agenda bepalen. Dit wordt dan weer enigszins tegengesproken door König et al., 2008 die concludeerden dat voor wat betreft televisie-gebruik er weliswaar sprake is van een duidelijk verband tussen het kijkgedrag van de partners, maar dat dit verband eerder symmetrisch is en zowel

mannen als vrouwen elkaar in gelijke mate beïnvloeden. Gegeven dat bestaand onderzoek vaak beperkt is tot één specifieke cultuurvorm en gezien dat daarbij vaak weinig eenduidige conclusies naar voren komen, pogen we in deze studie de impact van gender-verhoudingen over een zo breed mogelijke waaier aan participatievormen te bekijken. Daarbij zullen we trachten om zowel ‘distinctieve’ als meer ‘populaire’ vormen van cultuur in de analyse te betrekken en tevens een duidelijk onderscheid te hanteren tussen uithuizige en private cultuurconsumptie.

3. Data en Methode

Het soort vragen dat in de inleiding en het vorige luik aan bod kwamen, vergen vanzelfsprekend zeer specifieke data om zinvol beantwoord te kunnen worden. Daarbij hebben we niet enkel gegevens nodig van de individuele respondent nodig, zowel voor wat betreft sociale achtergrond als voor indicatoren van cultuurconsumptie, maar tevens van zijn of haar partner of echtgeno(o)t(e). Hoewel veel surveys vaak informatie bevatten over de opleiding of beroep van de partner weten we vaak bitter weinig over zijn of haar specifieke vrijetijdsbesteding. Dit was tevens het geval voor de laatste participatiesurvey (2009) van het Steunpunt Jeugd, Cultuur & Sport die weliswaar gegevens bevatte over de leeftijd, de beroepstoestand en het specifieke beroep van de partner, maar weinig of geen data bevatte over diens graad van cultuurconsumptie. Dit was echter wel het geval voor de eerste survey die door het steunpunt in 2003-2004 werd afgenomen (*“Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004*, zie Lievens, Waeye & De Meulemeester, 2006). De specifieke steekproeftrekking die in deze survey gehanteerd werd laat immers toe om de kenmerken van de beiden rechtstreeks in de analyse te betrekken. Per huishouden nam naast een referentiepersoon tevens één of meerdere gezinsleden aan de vragenlijst deel om op die manier een beter zicht te krijgen op de participatiepatronen binnen het huishouden. Van deze groep selecteerden we voor onze analyse die respondenten die te kennen gaven dat ze de partner of echtgenoot van de referentiepersoon waren. Vermits het hier enkel gaat om personen die in hetzelfde huishouden verblijven, bevat de dataset dus niet enkel individuen die zich in een relatie bevinden, maar tevens samenwonen onder hetzelfde dak. Om onze analyses nog iets robuuster te maken, trokken we de leeftijdsgrens - die bij de originele steekproeftrekking op 16 jaar lag - op naar iedereen die 18 jaar is of ouder.

Na deze selectie bleven er nog steeds 1816 respondenten over, waarvan we niet enkel de survey-gegevens van de respondent zelf beschikken, maar tevens van zijn of haar partner. Om het specifiek soort analyses dat we in deze paper beoogden mogelijk te maken, werd de dataset op zodanige manier georganiseerd dat we per koppel telkens over zowel de achtergrondkenmerken als de participatie-indicatoren beschikken. Aangezien we voornamelijk geïnteresseerd zijn in de dynamiek van gender-verhoudingen en de eigenlijke steekproef een te beperkt aantal homoseksuele koppels bevatte om zinvolle uitspraken te doen, beperken we ons in de analyse tot heteroseksuele partners.

Om een zo gedetailleerd mogelijk beeld te krijgen op de graad van homogamie binnen de cultuurbeleving van koppels en gegeven de gemengde resultaten die uit de bestaande onderzoeksliteratuur naar boven komen, bekeken we deze over een brede waaier van cultuurvormen. In totaal vergeleken we het consumptiegedrag van de respondenten voor acht verschillende vormen van uithuizige cultuur. Daarbij keken we in de eerste plaats naar “gevestigde” en “distinctieve” vormen van legitieme cultuur (de reden waarom we deze termen hanteren wordt duidelijk in het volgende luik) zoals het bezoek aan musea en tentoonstellingen, het bezoek aan kunstgallerijen, het bijwonen van diverse vormen van podiumkunsten (dans, theater en musical) en het bijwonen van concerten van klassieke muziek.

Al deze indicatoren werden in de analyse opgenomen als dichotome veranderlijken waarbij waarde 0 betekent dat de respondent/partner geen enkele keer deelnam aan de activiteit in kwestie, terwijl waarde 1 staat voor diegenen die minstens één keer aan dergelijke cultuurvorm participeerden in de zes maanden die aan de survey voorafgingen. Het gaat hier dan ook (noodgedwongen) om een eerder conservatieve schatting van de participatiegraad. Het distinctieve karakter van deze cultuurvormen betekent immers dat ze gekenmerkt worden door een betrekkelijk lage participatiegraad. Zo gaven slechts één op tien mannen (9 procent) en vrouwen (10 procent) in het afgelopen half jaar te kennen een concert van klassieke muziek bij te wonen en gaf respectievelijk 15 en 14 procent aan een kunstgallerij bezocht te hebben.

Naast deze cultuurvormen polsten we tevens naar het bezoek van twee culturele instellingen die zich onderscheiden door het feit dat ze tegelijkertijd *lokaal* zijn ingebed en een veelheid aan culturele activiteiten en genres aanbieden, namelijk het cultuurcentrum en de bibliotheek. Die laatste is van bijzonder belang aangezien de bibliotheek niet enkel

geassocieerd is met vormen van cultuurconsumptie (i.e. lezen) die als sterk “vrouwelijk” gecodeerd worden, maar tevens een belangrijke rol speelt in de culturele socialisatie van kinderen (zie Glorieux & Vandebroeck, 2006), een taak die tevens in belangrijke mate aan vrouwen wordt toegekend. Ten slotte namen we ook nog twee meer “populaire” en breder toegankelijke cultuurvormen op om te zien of deze gekenmerkt worden door dezelfde graad van culturele homogamie en of er zich een gelijkaardige gender-dynamiek aftekent in hun participatiegraad. Daarbij gaat het om het bijwonen van concerten van populaire en/of rockmuziek en het bezoeken van een bioscoop. Deze vier laatste participatievormen werden tevens als dichotome veranderlijken opgenomen in de analyses.

Naast een reeks indicatoren van uithuizige cultuurconsumptie, pogen we in onze analyse ook een beeld te vormen van de graad van culturele homogamie binnen het huishouden zelf. Zoals reeds vermeld worden gender-verschillen immers op hun beurt nog steeds sterk vertaald via het onderscheid tussen “publiek” en “privaat”. Gegeven dat vrouwen nog steeds de hoofdverantwoordelijkheid krijgen toegewezen over het symbolische en emotionele management van het huishouden en gezien hun centrale rol in de culturele socialisatie van kinderen kunnen we verwachten dat ze mogelijk een grotere stempel drukken op de cultuurconsumptie binnenshuis. Er zijn verschillende manieren waarop cultureel kapitaal binnen het gezin circuleert en binnen een koppel kan worden overgedragen en verworven. Eén van de meest paradigmatische manieren waarop dat gebeurd is ongetwijfeld via het lezen van boeken en tijdschriften, activiteiten die op hun beurt sterk vrouwelijk gecodeerd zijn (zie bijv. Tepper, 2000). Om de rol van partners in het sturen van elkaars leesgedrag te analyseren, hanteerden we verschillende indicatoren. Een eerste daarvan is het aantal boeken dat door de respondent werd gelezen in het half jaar dat aan de survey voorafging.

Omdat deze variabele sterk scheef verdeeld is (55 procent van de mannelijke respondenten gaf aan geen enkel boek te hebben gelezen in de zes maanden voor de survey tegenover 42 procent van de vrouwen) en dus weinig geïkt bleek voor traditionele (lineaire) regressie werd deze omgeschaald naar een categorische veranderlijke met drie categorieën. Daarbij maakten we een onderscheid tussen diegenen die “geen boeken” lazen, diegenen die een “gemiddeld” aantal boeken lazen (1 t.e.m. 5 boeken, wat voor 21 procent van de mannen en 25 procent van de vrouwen het geval bleek) en diegenen die “veel boeken” lazen, waarbij het om meer dan 5 boeken gaat (24 procent van de mannen en 32 procent

van de vrouwen). Deze werden vervolgens als afhankelijke veranderlijke in een logistische regressie ingevoerd, waarbij telkens een onderscheid werd gemaakt tussen de categorieën “veel vs. gemiddeld of geen” en “gemiddeld vs. veel of geen” (zie verder).

Een andere indicator van de graad van private cultuurconsumptie is de mate waarin men zich via kranten, tijdschriften of brochures informeert over culturele evenementen zoals tentoonstellingen en concerten of informatie inwint over nieuwe culturele producties via ondermeer besprekingen van theatervoorstellingen of boeken. In onze analyse keken we naar de mate waarin respondenten zich informeerden over musea en tentoonstellingen, de mate waarin ze culturele agenda's raadpleegden, besprekingen lazen over theater-, ballet- of dansvoorstellingen, boekbesprekingen raadpleegden of zich informeerden over architectuur en cultureel erfgoed en dat in de maand die aan de survey-bevraging voorafging. Deze indicator wordt als dichotome veranderlijke in de analyse opgenomen, waarbij waarde 0 betekent dat de persoon in kwestie zich over geen enkele van deze activiteiten informeerde in de maand die aan de survey voorafging (daarbij gaat het over 42 procent van de respondenten), terwijl waarde 1 betekent dat iemand in deze periode informatie inwon over één of meerdere van deze evenementen (wat voor 58 procent van de respondenten het geval was).

Naast het soort cultureel kapitaal dat via literaire wijze wordt verworven is er natuurlijk ook de rol die televisie binnen het huishouden speelt. Om te achterhalen hoe de verhoudingen tussen partners bijdragen aan hun televisiegebruik hanteerden we twee verschillende indicator. De eerste polst naar het *aantal films* dat elke partner in de afgelopen maand keek op televisie, video of DVD. Een tweede indicator kijkt eerder naar het specifieke *type* media dat geconsumeerd werd. Om deze variabele te construeren voerden we eerst een *categorische principale componentenanalyse* (CATPCA) op een reeks veranderlijken die de frequentie meten waarmee respondenten in de maand die aan de survey voorafging naar verschillende televisie-kanalen keken (op een schaal van “helemaal niet” tot “dagelijks”). Deze analyse leverde een continue maat op waarbij respondenten die te kennen gaven dat ze voornamelijk naar commerciële televisie-kanalen keken (VTM, 2BE, Vier, Vijf, etc.) een lage score kregen en diegene die voornamelijk naar *publieke* zenders keken (Eén, Canvas, Arte, etc.) - die traditioneel een grotere rol aan culturele programmatie toekennen - een hoge score toegewezen kregen. Deze veranderlijke kwam dicht genoeg bij een normale verdeling om als continue variabele in de analyse te worden opgenomen.

4. Cultuur binnen koppels: mannelijke dominantie of vrouwelijke autoriteit?

In een eerste stap van de analyse gaan we na hoe gender-verhoudingen hun stempel drukken op de cultuurconsumptie van het koppel. Om dit te achterhalen, definieerden we de verschillende cultuurvormen die in het vorige luik besproken werden als afhankelijke veranderlijken in een reeks (logistische en lineaire) regressiemodellen. Daarbij gaat onze interesse niet zozeer uit naar de aard en sterkte van elk individueel verband, maar zijn we voornamelijk geïnteresseerd in het *relatieve* belang van de kenmerken van mannen en vrouwen in het sturen van elkaars cultuurconsumptie. Daarom presenteren we voor elk van de geselecteerde cultuurvormen telkens drie aparte modellen: een eerste model waarin we het effect van de achtergrondkenmerken van de respondent zelf op zijn of haar cultuurconsumptie bekijken, een tweede model met de kenmerken van zijn of haar partner en hun impact op de consumptie van de respondent en tenslotte een laatste model dat de gecombineerde impact van de kenmerken van beide partners op de participatie van de respondent nagaat (een volledig overzicht van deze modellen kan gevonden worden in de appendix).

Het soort data dat we gebruiken stelt belangrijke technische beperkingen aan de analyse. In de eerste plaats werken we met afhankelijke veranderlijken die, zeker in het geval van de meest distinctieve cultuurvormen, sterk scheef verdeeld zijn. Aangezien we bovendien voor elk model de achtergrondkenmerken van *beide* partners nodig hadden, is het risico op een hoog aantal “missing values” bijzonder groot. Daarom werd er bewust voor gekozen om de lijst van onafhankelijke variabelen zo beperkt mogelijk te houden. We namen dan ook enkel die kenmerken op waarvan bestaand onderzoek herhaaldelijk heeft aangetoond dat ze een belangrijke impact hebben op de graad van individuele cultuurconsumptie, namelijk opleidingsniveau, beroep en leeftijd. Ondanks deze beperkingen bleek het onmogelijk om modellen te schatten voor één cultuurvorm, namelijk het bezoek aan klassieke concerten. Ook voor wat betreft het bezoek aan culturele centra door *mannen* bleken we niet in staat om een gedegen model te schatten. Daarbij werd wel een significante model-fit gevonden met een vrij hoge variantiedekking, maar bleek bij nadere inspectie geen enkele van de categorieën (in de analyse opgenomen als dummy-

veranderlijken) een significante bijdrage te leveren, een veelkomend probleem bij sterk scheefverdeelde afhankelijke veranderlijken. In totaal werden elf verschillende modellen geconstrueerd voor de diverse vormen van uithuizige en private cultuurconsumptie.

Aangezien een individuele bespreking van elk apart model bijzonder omslachtig en weinig verhelderend zou zijn, biedt *Tabel 2* een synthese van de belangrijkste bevindingen. Deze tabel geeft voor elke cultuurvorm die achtergrondkenmerken weer die een significante bijdrage leverde in het model waarbij de kenmerken van *beide* partners werden opgenomen (met de richting van hun verband), alsmede de variantiedekking (*Nagelkerke R²*) van elk model. Zo toont de eerste rij van deze tabel dat voor wat betreft het museumbezoek van *mannen*, hun eigen opleidingsniveau en leeftijd de belangrijkste predictoren van hun participatiegraad zijn en dat daarbovenop geen enkel kenmerk van hun partners een significante bijdrage leverde in het verklaren van deze participatiegraad. De tweede rij toont hetzelfde voor vrouwen en leert ons dat hun eigen beroepsstatus een positieve invloed

Tabel 2: Synthese van de regressiemodellen voor uithuizige en private cultuurconsumptie

		Kenmerken man	+	Kenmerken vrouw	R ²
A. UITHUIZIGE CULTUURCONSUMPTIE					
Museum/tentoonstelling	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+) & leeftijd (+)		<i>Geen</i>	.249
	<i>Vrouw</i>	Onderwijsniveau (+) & leeftijd (+)		Beroep (+)	.268
Kunstgallerij	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+)		<i>Geen</i>	.148
	<i>Vrouw</i>	Onderwijsniveau (+)		Beroep (+)	.221
Podiumkunsten	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+)		<i>Geen</i>	.115
	<i>Vrouw</i>	<i>Geen</i>		Beroep (+)	.135
Klassiek concert	<i>Man</i>	/		/	/
	<i>Vrouw</i>	/		/	/
Bibliotheek	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+)		<i>Geen</i>	.149
	<i>Vrouw</i>	Onderwijsniveau (+)		<i>Geen</i>	.138
Cultuurcentrum	<i>Man</i>	Leeftijd (+)		<i>Geen</i>	.056
	<i>Vrouw</i>	Onderwijsniveau (+) & leeftijd (+)		<i>Geen</i>	.097
Pop-concert	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+)		<i>Geen</i>	.156
	<i>Vrouw</i>	Beroep (-)		<i>Geen</i>	.125
Bioscoop	<i>Man</i>	<i>Geen</i>		Onderwijsniveau (+)	.174
	<i>Vrouw</i>	<i>Geen</i>		Onderwijsniveau (+)	.170
B. PRIVATE CULTUURCONSUMPTIE					
Culturele info verzameld (afgelopen maand)	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+)		<i>Geen</i>	.183
	<i>Vrouw</i>	<i>Geen</i>		Beroep (+)	.219
Aantal boeken gelezen	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+)		<i>Geen</i>	.140
	<i>Vrouw</i>	Onderwijsniveau (+)		Beroep (+) & leeftijd (-)	.156
Mediavorkeur TV	<i>Man</i>	Onderwijsniveau (+), beroep (+) & leeftijd (+)		Beroep (+)	.220
	<i>Vrouw</i>	Onderwijsniveau (+) & leeftijd (+)		Onderwijsniveau (+), beroep (+) & leeftijd (+)	.297
Aantal films (afgelopen maand)	<i>Man</i>	<i>Geen</i>		Onderwijsniveau (-)	.037
	<i>Vrouw</i>	<i>Geen</i>		Onderwijsniveau (-), beroep (-) & leeftijd (-)	.035
Aantal significante verbanden		16/22		11/22	

Bron: CPaS 03-04

heeft op de frequentie van hun bezoek aan musea of tentoonstellingen - waarbij, vergeleken met ongeschoolde arbeiders, vooral onderwijzers en vrouwelijk kaderpersoneel een aanzienlijke hogere kans hebben om deze cultuurvormen te consumeren - maar óók dat het diploma en de leeftijd van hun echtgenoot of partner een significante impact hebben op hun participatiegraad.

De R^2 van elk model geeft ons tevens een idee van de “distinctieve” waarde van de verschillende cultuurvormen. Hoe hoger de variantiedekking, hoe sterker de praktijk in kwestie immers gedifferentieerd is in termen van de sociale achtergrond van de respondenten en hoe ongelijker hun toegang tot de cultuurvorm in kwestie. In dit opzicht blijken vooral het bezoek aan musea, tentoonstellingen en kunstgallerijen sterk distinctieve vormen van ‘legitieme cultuur’ te zijn. Daar tegenover staat dat het bezoek aan bibliotheken, cultuurcentra en concerten met populaire muziek een veel heterogener publiek blijken aan te spreken, waarbij wel meteen vermeld moet worden dat het hier om vrij “brede” indicatoren gaat die zelf een veelheid aan culturele genres en gebruiken omvatten. Kijken we naar de cultuurconsumptie binnenshuis dan zien we dat de mediavorkeur voor wat betreft televisiekanalen en -programma’s in sterke mate bepaald wordt door opleiding, leeftijd en beroep en dat ook het aldanniet opzoeken van culturele informatie in kranten en tijdschriften duidelijk varieert in termen van sociale achtergrond.

Wanneer we dan het relatieve belang van de kenmerken van beide partners voor de verschillende participatievormen met elkaar vergelijken, valt onmiddellijk op dat de achtergrondkenmerken van mannelijke partners een duidelijke invloed uitoefenen op de cultuurbeleving van hun echtgenoten of partners, maar dat dit omgekeerd veel minder het geval is. Van de 22 mogelijke (kruis)verbanden tussen de achtergrondkenmerken van mannen en vrouwen en hun respectievelijke cultuurconsumptie was er in 15 modellen sprake van een significante bijdrage van de kenmerken van mannelijke partners, terwijl dit “slechts” voor 11 modellen het geval was voor de vrouwelijke kenmerken. Buiten het bezoek aan de bioscoop en de verschillende vormen van podiumkunsten, heeft de sociale achtergrond van mannen - en in het bijzonder hun opleidingsniveau - een significant effect op de uithuizige participatie van hun partners. Voor wat betreft de participatie binnenshuis blijkt de sociale positie van mannen op significante wijze bij te dragen aan het aantal boeken dat hun partners lezen en mee te bepalen welke soort zenders er op televisie bekeken worden. Dit bleek niet het geval voor het aantal films hun echtgenotes of partners de

afgelopen maand bekeken en evenmin voor de mate waarin ze zich informeerden over culturele evenementen.

Zelfs wanneer we de achtergrondkenmerken van vrouwelijke respondenten in rekenschap brengen, blijft het diploma van hun partners of echtgenoten een positieve invloed te hebben op hun eigen cultuurparticipatie. Sterker nog, voor het bezoek aan bibliotheken of cultuurcentra verdwijnt zelfs de voorspellende kracht van de achtergrondkenmerken van de vrouw, wanneer we deze van hun partners toevoegen aan het model en zijn het daarentegen het opleidingsniveau en de leeftijd van de man die hun participatiegedrag blijken te verklaren. Dit is enigszins verrassend, zeker in het geval van bibliotheekbezoek dat doorgaans geassocieerd wordt met de "typisch" vrouwelijke voorkeur voor literatuur en de rol die de bibliotheek speelt in de culturele socialisatie van kinderen, een taak die vaak aan vrouwen toegeschreven wordt. Hetzelfde geldt overigens tevens voor het aantal boeken dat beide partners beweren gelezen te hebben in het afgelopen half jaar. Waar vrouwen met een hoogopgeleide partner, ongeacht hun eigen sociale status, nog steeds een hogere leesfrequentie hebben, blijkt dit omgekeerd niet het geval en draagt noch het opleidingsniveau, noch de beroepsstatus van de vrouw op significante wijze bij aan het leesgedrag van haar partner. Ook bij het bezoek aan concerten van populaire muziek bleek er sprake van een sterker effect van de mannelijke partner, hoewel het enige significant verband daarbij bleek te zijn dat vrouwen waarvan de partner in zelfstandig verband werkt een significant kleinere kans hebben (dan de referentiecategorie ongeschoolde arbeiders) om zulke concerten te bezoeken.

Een analyse van de private cultuurconsumptie toont ons een gelijkaardig beeld. Voor wat betreft het opzoeken van culturele informatie in kranten of tijdschriften vinden we - voor mannen zowel als vrouwen - geen significante impact van de partner. Dit is wel het geval voor het aantal boeken dat gelezen wordt, maar enkel opnieuw voor vrouwelijke respondenten. Vergelijken we die vrouwen die "veel" boeken lezen (meer dan vijf in de afgelopen zes maanden) met diegenen die weinig of geen boeken lezen, dan zien we dat vrouwelijke bedienden en onderwijzers een veel grotere kans hebben om tot de eerste categorie te behoren (vergeleken met vrouwelijke arbeiders). Daarbovenop heeft het opleidingsniveau van hun echtgenoot of vriend echter tevens een positieve invloed op hun leesgedrag, waarbij vrouwen met een partner die hoger onderwijs genoten heeft vier keer zoveel kans hebben om intensieve lezers te zijn dan diegenen waarvan de partner zijn

secundair onderwijs niet afgerond heeft. Omgekeerd zien we echter geen effect van de culturele status van vrouwen op het leesgedrag van hun mannelijke partners, wat opnieuw een nuancering inhoudt van het vermeende “vrouwelijke” karakter van literatuur.

Kijken we ten slotte naar het specifieke *type* veranderlijken dat een impact heeft op de cultuurconsumptie van mannen en vrouwen, dan valt op dat het bij die laatste vaker verschillen in *beroeps*categorie zijn die samenhangen met hun participatiegraad, terwijl het bij mannen vaker op het opleidingsniveau is dat significante verschillen produceert. Dit ligt enigszins in de lijn van Collins’ (1992) en Lizardo’s (2006) argument waarbij cultureel kapitaal vooral in het *beroeps*leven van vrouwen een belangrijke rol zou spelen, zowel voor de uitoefening van hun professionele taken als voor het cultiveren van inter-professionele relaties. Zelfs wanneer we rekening houden met de impact van opleidings- en leeftijdsverschillen (én de achtergrondkenmerken van hun mannelijke partner) blijven er significante verschillen in participatiegraad aanwezig tussen vrouwen in verschillende beroeps categorieën. Daarbij blijken vooral vrouwelijke bedienden, onderwijzers en kaderpersoneel een aanzienlijke hogere participatiegraad te hebben dan de referentiecategorie (i.e. ongeschoolde arbeiders). Op basis van deze eerste analyses kunnen we dus concluderen dat partners daadwerkelijk een betekenisvolle rol spelen in het sturen van mekaars vrijetijdsbesteding, maar dat het daarbij in opvallende mate mannen zijn die het culturele gedrag van hun partners of echtgenotes sturen.

5. “Ce qui se ressemble, s’assemblent?” »

Terwijl het vorige luik ons een inzicht biedt in de wijze waarop de sociale kenmerken van beide partners hun respectievelijke cultuurbeleving vormgeven, is dit slechts één aspect van de thematiek van culturele homogamie. Deze thematiek biedt immers niet enkel inzichten in de rol van *gender*-verhoudingen binnen de vrijetijdsbesteding, maar is ook relevant om de rol van cultureel kapitaal binnen de productie en reproductie van *klasse*-verhoudingen te bestuderen. Zoals reeds werd aangehaald in de inleiding impliceert deze rol immers dat een gedeelde “liefde voor cultuur” steeds belangrijker wordt, naarmate de sociale status van koppels toeneemt. Vanuit deze optiek is het niet langer de *relatieve* bijdrage van elke partner aan de vrijetijdsbesteding van het koppel die ons interesseert, maar wel de mate waarin ze deze vrijetijdsbesteding - en in het bijzonder hun cultuurconsumptie - met elkaar *delen*. Als het bezit van een zekere graad van cultureel kapitaal inderdaad een “bindmiddel”

is voor dominante sociale categorieën, dan zouden we immers niet enkel mogen verwachten dat de interesse in legitieme cultuur groter wordt, naarmate men stijgt in de sociale hiërarchie (zoals de vorige pagina's reeds aantoonde), maar dat de mate waarin het hier om een "gedeelde interesse" gaat, tevens toeneemt met maatschappelijke status.

Om dit te achterhalen, beroep we ons opnieuw beroepen op de data uit de participatiesurvey. Aangezien de verschillende types cultuurconsumptie van beide partners immers op identieke wijze werden bevraagd, is het mogelijk om rechtstreekse vergelijkingen tussen de beide te maken. Om dit te doen maakten we gebruik van de bivariate correlaties tussen de participatie-veranderlijken van beide partners. Deze geven ons immers een goed idee van wat de kans is dat als één van beide partners een bepaalde cultuurvorm consumeert, de andere dat ook zal doen. Aangezien de survey niet rechtstreeks peilde of de respondent een bepaalde culturele activiteit ook daadwerkelijke mét partner bijwoonde, gaat het hier noodgedwongen om een indirecte maat. Desalniettemin bieden dergelijke correlaties een idee van de mate waarin bepaalde vormen van cultuurconsumptie door beide partners gedeeld worden. Als dergelijke vormen van consumptie inderdaad een rol spelen in de reproductie van sociale verschillen zouden we verwachten dat de correlatie tussen beide participatie-veranderlijken sterker wordt, naarmate de sociale status van de partners toeneemt. Om dit te achterhalen vergeleken we de bivariate correlaties tussen koppels van verschillende sociale status. Aangezien uit de regressie-analyses duidelijk werd dat de kenmerken van de *mannelijke* partner vaak sterker doorwegen op de participatiegraad van de vrouw, gebruikten we in beide gevallen het opleidingsniveau en de beroepscategorie van de man als basis van onze inter-groepsvergelijkingen.

Om een iets meer robuuste schatting te maken van de sociale verschillen in culturele homogamie testten we de correlatie-structuur in een confirmatorisch model. Daarbij vergeleken we telkens de correlatie-matrices van de laagst opgeleide (diegenen die een diploma lager secundair of minder behaalden) en de hoogst opgeleide groep (diegenen die een hogeschool of universitair diploma behaalden) en diegenen met de laagste socio-economische status met diegenen die bovenaan de maatschappelijke hiërarchie staan (hier gemeten op basis van beroepscategorie). Om na te gaan of de mogelijke verschillen in correlatie ook daadwerkelijk significant bleken te zijn, testten we een basismodel waarbij de bivariate correlaties van de laagste en hoogste statusgroep aan mekaar werden

gelijkgesteld. Vervolgens gingen we na of dit eenvoudige model al dan niet significant afweek van de daadwerkelijke correlatie-structuur van de data. Als er sprake was van een significante afwijking ($p < .05$) van het model konden we de nul-hypothese waarbij beide correlaties als gelijk werden beschouwd verwerpen en dus met enige zekerheid stellen dat er sprake was van een statistisch significant verschil in de sterkte van beide correlaties.

De resultaten van deze analyse worden weergegeven in *Tabel 3*. Deze tabel geeft de bivariate correlaties weer voor elke groep, alsmede de “model fit”-statistieken die voor elke van de modellen werden geschat. De analyse lijkt de bovenvermelde hypothese in grote mate te bevestigen. Hoewel er voor alle groepen significante correlaties gevonden werden tussen de verschillende vormen van cultuurbeleving van de partners worden deze correlaties beduidend sterker naarmate men stijgt in de sociale en onderwijsiërarchie. Met uitzondering van de podiumkunsten en het bezoek aan de bioscoop tekent er zich voor alle vormen van uithuizige cultuurconsumptie een sterkere correlatie af in de participatiepatronen van koppels waarvan de man een hoge maatschappelijke en culturele status heeft. Daarbij zijn het interessant genoeg vooral de meest distinctieve cultuurvormen - zoals het bezoek aan musea, kunstgallerijen en klassieke concerten - die vaak gekenmerkt worden door de sterkste samenhang. In het geval van klassieke concerten is er zelfs sprake van een verdubbeling in de correlatie tussen de laagste en hoogste statusgroep. Vergeleken in termen van opleidingsniveau waren er slechts twee cultuurvormen waarbij sprake was van een *daling* in de onderlinge correlatie, namelijk het bezoek aan de bioscoop en podiumkunsten. Het confirmatorische model toont echter aan dat het bij podiumkunsten om een niet-significant verschil gaat en ook bij het bioscoopbezoek bleek er eerder sprake van een zwakke “model-fit”. Wanneer we de correlaties op basis van beroepsstatus vergeleken, bleken er bovendien geen significante verschillen in correlatie meer aanwezig. Voor wat betreft de uithuizige vrijetijdsbesteding en zeker voor wat betreft de meest distinctieve vormen van legitieme cultuur kunnen we dus met enige zekerheid stellen dat er wel degelijke sprake is van een sterkere mate van culturele homogamie onder diegenen die dominante sociale posities innemen.

Een minder eenduidig beeld wordt echter verkregen wanneer we naar de graad van gelijkheid in cultuurconsumptie binnenshuis kijken. De sterkste samenhang werd hier gevonden voor de televisie-voorkeuren van beide partners, maar deze blijken niet significant te verschillen tussen opleidingsniveau's en statusgroepen. Voor wat betreft het aantal films

TABEL 3 : Bivariate correlaties tussen de uithuizige participatie van mannen en vrouwen (Structureel model)

	Museum/ Tentoonstelling	Kunstgallerij	Podiumkunsten	Klassiek concert	Cultureel centrum	Bibliotheek	Popconcert	Bioscoop
Lager secundair of minder Hoger onderwijs	.358 .463	.356 .406	.524 .394	.306 .443	.351 .441	.284 .333	.409 .477	.663 .596
Model-fit nul-hypothese*								
Chi ²	29.097	53.089	3.805	67.185	10.169	10.533	40.878	5.099
p	0.000	0.000	0.051	0.000	0.001	0.001	0.000	0.024
df	1	1	1	1	1	1	1	1
AGFI	.866	.765	.983	.707	.954	.952	.811	.977
N_{LS of minder}	792	779	541	543	568	799	539	544
N_{Hoger}	535	537	496	387	422	546	386	388
Lage SES Hoge SES	.441 .539	.347 .469	.373 .423	.268 .559	.342 .395	.339 .256	.387 .429	.661 .626
Model-fit nul-hypothese								
Chi ²	10.685	17.767	6.022	40.932	1.311	0.506	2.895	0.015
p	0.001	0.000	0.014	0.000	0.252	0.477	0.089	0.903
df	1	1	1	1	1	1	1	1
AGFI	.874	.807	.931	.617	.985	.995	.967	1.000
N_{Laag}	421	418	283	286	292	421	284	287
N_{Hoog}	130	129	96	97	94	131	96	97

*: De nul-hypothese bij dit model is dat de sterkte van de correlaties niet significant afwijkt tussen opleidingsniveaus en beroeps categorieën (gelijk is aan 0)

TABEL 3 (vervolg):

Bivariate correlaties tussen de private participatie van mannen en vrouwen (Structureel model)

	Aantal films (afgelopen maand)	Aantal boeken (afgelopen maand)	Culturele info verzameld (afgelopen maand)	Mediavorkeur
Geen, lager, lager secundair onderwijs Hoger onderwijs	.432	.356	.238	.526
	.347	.406	.290	.494
Model-fit nul-hypothese				
Chi ²	34.813	53.089	4.780	1.115
p	0.000	0.000	0.029	0.291
df	.1	1	1	1
AGFI	.850	.899	.979	.995
N_{LS of minder}	763	739	804	791
N_{Hoger}	534	514	546	536
Lage SES	.358	.192	.270	.540
Hoge SES	.341	.273	.312	.515
Model-fit nul-hypothese				
Chi ²	0.221	11.195	0.001	0.066
p	0.638	0.001	0.971	0.798
df	1	1	1	1
AGFI	.998	.885	1.000	.999
N_{Laag}	412	390	423	417
N_{Hoog}	129	122	131	127

Bron: CPaS 03-04

dat op video, DVD of televisie werd bekeken (in de maand die aan de survey voorafging), blijkt in de laagst statusgroep zelfs een sterker verband tussen de filmconsumptie van beide partners, hoewel dit enkel het geval is wanneer statusverschillen worden gemeten via het opleidingsniveau. De samenhang tussen het aantal boeken dat in het afgelopen half jaar werd gelezen, blijkt dan wel weer significant sterker te worden in functie van het opleidingsniveau en de beroepsstatus van de man. Ten slotte is er ook voor wat betreft het inwinnen van informatie over culturele activiteiten en culturele producten een eerder zwakke correlatie tussen beide partners, die bovendien niet significant sterker wordt naarmate men stijgt in de sociale hiërarchie. Bovenstaande analyses lijken een zeer voorzichtige bevestiging te geven van de “sociale reproductie-these”. Het blijkt inderdaad zo te zijn dat beide partners in hun vrijetijdsbesteding en in het bijzonder in hun consumptie van legitieme cultuurvormen sterker naar mekaar toegroeien, naarmate hun sociale status toeneemt. Dit blijkt echter voornamelijk het geval te zijn voor hun uithuizige cultuurconsumptie en in veel mindere mate voor de wijze waarop cultureel kapitaal binnenshuis circuleert.

6. Partner als rem, partner als hefboom

In de twee voorgaande luiken concentreerden we ons respectievelijk op de sterkte van gender-verhoudingen in het structureren van de cultuurconsumptie van elke partner en de mate waarin de vrijetijdsbesteding en cultuurbeleving van beide partners met elkaar overeenstemt. Daaruit konden we concluderen we dat de sociale kenmerken van mannen sterk doorwegen op de cultuurconsumptie van hun vrouwelijke partners (maar niet omgekeerd) en dat de interesse in verschillende cultuurvormen alsmaar meer gedeeld wordt, naarmate men stijgt in de sociale hiërarchie. In dit laatste luik concentreren we ons daarentegen op de wijze waarop cultureel kapitaal circuleert in sterk *heterogame* koppels. Daarbij is de vraag voornamelijk hoe status-verschillen tussen partners doorwerken in hun graad van cultuur-consumptie. Is er sprake van zogenaamde “status-maximisatie” waarbij de partner met de laagste sociale status, de levensstijl en smaakpatronen van de sociaal dominante partner overneemt? Of zien we daarentegen een “status-minimisatie”-effect, waarbij een partner met lagere sociale status een rem vormt op de cultuurconsumptie - en dus op de verwerving van cultureel kapitaal - van de partner met de hogere sociale status? Hoe zijn deze mechanismen van status-vergroting en -vermindering op hun beurt verbonden

met de problematiek van gender-verschillen die we aan het begin van onze analyses reeds toelichtten? Is het zo dat vrouwen, die een ondergeschikte positie in de seksuele hiërarchie innemen, zich gemakkelijker de status van hun partner aanmeten en dus hun interesse in cultuur laten aanzwengelen of afremmen door een partner met hogere of lagere sociale status? Of is het daarentegen hun eigen maatschappelijke status die erin slaagt de logica van gender-verhoudingen om te buigen en ervoor zorgt dat hun mannelijke partners zich in hun vrijetijdsbesteding naar de levensstijl van hun vrouw gaan buigen?

Om dit te achterhalen, concentreren we ons in dit laatste luik op koppels die gekenmerkt worden door een sterke graad van sociale *heterogamie*, dus diegenen waarbij beide partners een sterk verschillende sociale status hebben (zie *Tabel 3*). Als index van sociale status gebruiken we opnieuw het opleidingsniveau van de respondenten. De analyses bevestigen grotendeels het beeld dat we reeds verkregen op basis van de regressie-modellen, maar laten toch toe om dit op cruciale punten te preciseren. Zo blijkt er onder heterogame koppels waarvan de *man* een diploma lager secundair onderwijs (of minder) behaald heeft sprake te zijn van een zekere graad van status-maximisatie. Daarbij lijkt deze groep mannen tot op bepaalde hoogte de participatiepatronen die typisch zijn voor de status van hun vrouw over te nemen. Met uitzondering van het bezoek aan kunstgalerijen, podiumkunsten en openbare bibliotheken blijkt het hebben van een hoger opgeleide vrouw of vriendin een positieve invloed te hebben op de cultuurconsumptie van laagopgeleide mannen. Vergeleken met diegenen die hetzelfde (lage) opleidingsniveau als hun partner hebben, is de participatiegraad van mannen waarvan de partner hoger onderwijs genoten heeft vaak meer dan dubbel zo hoog. Zo geeft iets meer dan één op tien van de laagopgeleide mannen mét laagopgeleide partner (13%) te kennen in de afgelopen zes maanden een museum of tentoonstelling bezocht te hebben, maar stijgt dit tot meer dan één op vier (27%) van laagopgeleide mannen met een hoogopgeleide vrouw of vriendin. Daarbij blijft de participatiegraad van die laatste groep wel systematisch en vaak aanzienlijk *onder* de modale participatiegraad van hoogopgeleide mannen. Waar er dus enige indicatie is dat mannen met een lagere sociale status zich tot op zekere hoogte de culturele consumptie van hun partners aanmeten, blijkt dit “hevel”-effect in veel gevallen eerder bescheiden van aard.

Wanneer we vervolgens kijken naar diegenen die een *dubbel* dominante positie innemen, namelijk hoogopgeleide mannen, zien we dat het “hevel-effect” van status-heterogamie bij de laagste status-groep zich niet noodzakelijkerwijs vertaalt in een “rem”-

Tabel 3: Participatieverschillen bij sociaal heterogame koppels (uithuizige cultuurparticipatie)

	Museum/ Tentoonstelling	Kunstgallerij	Podiumkunsten	Klassiek concert	Cultureel centrum	Bibliotheek	Popconcert	Bioscoop
Man LO	15.8 %	6.7 %	12.5 %	4.5 %	24.1 %	15.8 %	8.6 %	22.0 %
Vrouw LO	12.8 %	5.8 %	11.0 %	3.1 %	20.6 %	15.9 %	5.3 %	15.2 %
Vrouw HO	26.9 %	7.7 %	10.9 %	8.9 %	29.3 %	17.9 %	19.6 %	35.7 %
Γ	.309**	.203 (n.s.)	.182 (n.s.)	.418 *	.262 **	-.001 (n.s.)	.515***	.496***
Man HO	54.8 %	28.5 %	30.8 %	18.4 %	38.0 %	42.4 %	27.4 %	53.6 %
Vrouw LO	45.9 %	25.7 %	36.7 %	18.3 %	32.8 %	38.7 %	20.0 %	36.7 %
Vrouw HO	56.6 %	29.2 %	32.8 %	18.8 %	37.1 %	44.6 %	30.4 %	57.8 %
Γ	.121 (n.s.)	.054 (n.s.)	.086 (n.s.)	.040 (n.s.)	-.024 (n.s.)	.124 (n.s.)	.229 *	.263**
Vrouw LO	16.9 %	8.1 %	18.1 %	4.5 %	22.7 %	21.3 %	9.6 %	20.7 %
Man LO	15.1 %	5.8 %	14.9 %	3.6 %	21.6 %	18.9 %	7.8 %	16.6 %
Man HO	32.9 %	25.7 %	31.4 %	10.0 %	29.2 %	33.3 %	8.6 %	37.1 %
Γ	.231 *	.464**	.321**	.321 (n.s.)	.109 (n.s.)	.234 **	.240 (n.s.)	.362***
Vrouw HO	51.1 %	24.2 %	39.4 %	18.1 %	36.5 %	55.0 %	31.2 %	60.1 %
Man LO	34.3 %	7.7 %	34.5 %	7.3 %	35.6 %	47.8 %	21.8 %	49.1 %
Man HO	58.6 %	29.9 %	43.0 %	22.7 %	40.0 %	58.1 %	32.6 %	62.5 %
Γ	.202 ***	.425 **	.201*	.480 ***	.183 *	.168 **	.112 (n.s.)	.073 (n.s.)

(Bron: CPaS 03-04)

Tabel 3 (vervolg): Participatieverschillen bij sociaal heterogame koppels (private cultuurparticipatie)

	Aantal films (afgelopen maand)	Aantal boeken (afgelopen zes maanden)	Culturele info verzameld (afgelopen maand)	Mediavorkeur	N
Man LO	8.0	3.8	1.0	0.17	778
Vrouw LO	8.1	4.2	0.9	0.22	553
Vrouw HO	7.3	1.9	1.1	0.08	67
F	0.194 ^(n.s.)	1.050 ^(n.s.)	4.763 **	2.111 ^(n.s.)	
Man HO	6.5	10.4	2.5	0.68	532
Vrouw LO	5.9	7.0	2.0	0.59	74
Vrouw HO	6.7	11.6	2.6	0.67	360
F	0.508 ^(n.s.)	1.361 ^(n.s.)	4.239 *	0.545 ^(n.s.)	
Vrouw LO	6.8	4.3	1.0	0.01	780
Man LO	6.9	3.8	0.9	-0.02	553
Man HO	5.6	7.0	1.8	0.33	75
F	0.820 ^(n.s.)	1.562 ^(n.s.)	16.904***	3.895*	
Vrouw HO	6.1	9.7	2.5	0.32	536
Man LO	6.8	1.9	1.8	-0.09	64
Man HO	5.9	11.6	2.6	0.45	358
F	0.666 ^(n.s.)	5.775 **	6.993 **	14.286 ***	

(Bron: CPaS 03-04)

effect onder de hoogste status-groep. Het is met andere woorden niet het geval dat het hebben van een vrouw met een aanzienlijk lager opleidingsniveau resulteert in een lagere graad van cultuurconsumptie bij hun mannelijke partners. Sterker nog, voor een overgroot deel van de types uithuizige cultuurconsumptie heeft het opleidingsniveau van hun partner zelfs geen enkel significant effect op de participatiepatronen van hoogopgeleide mannen. De enige participatievormen waarbij dit niet het geval is, zijn het bezoeken van een bioscoop of het bijwonen van een concert van populaire muziek. Nog afgezien van het feit dat het hier om vrij heterogene indicatoren van cultuurconsumptie gaat die zelf een veelheid van culturele genres omvatten, ligt een mogelijke reden voor dit verschil in het feit dat zowel “pop”-concerten als bioscoopbezoek cultuurvormen zijn waarin vooral de jongere leeftijdscategorieën sterk vertegenwoordigd zijn. Zoals reeds vermeld, wijst longitudinaal onderzoek (zie Van Berkel & De Graaf, 1995) uit dat de rol van traditionele gender-patronen in het vormgeven van cultuurconsumptie afneemt onder de jongste generaties. Daartegenover staat dat de analyses geen significante leeftijdsverschillen aantoonde voor wat betreft de participatiegraad van mannen en vrouwen. De beperkingen van cross-sectionele data maken het daarbij bijzonder moeilijk om uitspraken te doen over de langetermijns-evolutie van gender-verhoudingen en of het hier aldanniet gaat om een cohorte- of levensloop-effect.

Hoedanook, onze analyses onderstrepen de mate waarin mannelijke dominantie nog steeds zijn stempel drukt op de vrijetijdsbesteding van het koppel en zich ook in het domein van de cultuurbeleving laat gelden. Dit wordt nog duidelijker wanneer we de participatiegraad van mannen met een veel hogeropgeleide en veel lageropgeleide partner vergelijken (zie de grijze kaders in *Tabel 3*). Afgezien van het bezoek aan popconcerten, bioscopen en culturele centra, blijft de graad van culturele interesse systematisch groter bij *hoogopgeleide* mannen met *laagopgeleide* partners wanneer we deze vergelijken met *laagopgeleide* mannen met *hoogopgeleide* partners. Hieruit kunnen we opnieuw afleiden dat de maatschappelijke status van de man globaal genomen sterker doorweegt op de cultuurconsumptie van het koppel dan die van de vrouw.

Wanneer we de impact van sociale heterogamie op de cultuurconsumptie van vrouwen bekijken, zien we immers een beduidend ander beeld verschijnen. Ook hier observeren we een duidelijk “hevel”-effect, waarbij laagopgeleide vrouwen waarvan de partner hoger onderwijs beëindigd heeft een significant hogere participatiegraad hebben

dan vrouwen waarvan de partner een gelijkaardig opleidingsniveau heeft. Daarbij zijn het in bijzonder de sterk distinctieve cultuurvormen, zoals het bezoek aan musea, tentoonstellingen en kunstgallerijen die sterk beïnvloedt blijken door het opleidingsniveau van echtgenoot of partner. Waar de participatiegraad van laagopgeleide mannen met hoogopgeleide partners echter nog ver onder die van hoogopgeleide mannen bleef, is er in de omgekeerde situatie (i.e. laagopgeleide vrouwen met hoogopgeleide partners) een veel sterker positief effect. Zo is de frequentie van het bezoek aan kunstgallerijen van vrouwen uit de laagst opgeleide categorie, maar mét hoogopgeleide echtgenoten/partners, even hoog dan die van hoogopgeleide vrouwen in het algemeen en komt ook hun consumptie van podiumkunsten en bezoek aan culturele centra dicht in de buurt van die laatstgenoemde categorie.

Een nog duidelijker effect van gender-verhoudingen zien we echter wanneer we de cultuurconsumptie van *hoogopgeleide* vrouwen onder de loep nemen. Terwijl de vrijetijdsbesteding van mannen uit hogere statusgroepen weinig of niet beïnvloedt bleek door de kenmerken van hun partner, blijkt dit voor vrouwen wel het geval. Daarbij worden hoogopgeleide vrouwen met een partner die beduidend minder onderwijs genoten heeft, gekenmerkt door een participatiegraad die aanzienlijk *lager* ligt dan de modale participatiegraad van hun groep. Voor het merendeel van de geanalyseerde cultuurvormen blijken laagopgeleide mannen hun hoogopgeleide partners sterk af te remmen in hun bezoek aan culturele instellingen en in het bijwonen van culturele evenementen. In het geval van sterk distinctieve cultuurvormen zoals het bezoek aan kunstgallerijen of klassieke concerten hebben hoogopgeleide vrouwen met een laagopgeleide partner zelfs een participatiegraad die aanleunt bij die van de laagst opgeleide vrouwen. Dit blijkt ook het geval voor de cultuurconsumptie binnenshuis. Hoogopgeleide vrouwen met een laagopgeleide partner lezen gemiddeld minder boeken, zijn minder geneigd om culturele informatie in te winnen via kranten of tijdschriften en hebben een zendervoorkeur die beduidend meer op commerciële televisie gericht is dan diegenen waarvan de partner een diploma hoger onderwijs behaald heeft.

7. Conclusie

In deze paper hebben we getracht een dubbele cultuursociologische bijdrage te leveren. Enerzijds, hebben we gepoogd een duidelijker zicht te krijgen op de rol van gender-

verhoudingen in het structureren van de cultuurconsumptie. Anderzijds, hebben we getracht de rol van cultuur in het reproduceren van klasse-verhoudingen beter te begrijpen. Voor wat betreft dat eerste werd snel duidelijk dat zelfs in aspecten van smaak en levensstijl die, zoals de cultuurbeleving, vaak als sterk “vrouwelijk” gecodeerd worden, de effecten van genderongelijkheid zich duidelijk laten waarnemen. Zo bleek dat de kenmerken van hun mannelijke partners - en in het bijzonder hun opleidingsniveau - een significant impact hebben op de cultuurconsumptie van vrouwen en dit ongeacht de verklarende rol van hun eigen sociale achtergrond. Voor een brede waaier aan cultuurvormen laat zich een sterke relatie aftekenen tussen de sociale status van partner of echtgenoot en de participatiegraad van vrouwen zelfs wanneer we hun eigen achtergrondkenmerken in rekenschap brengen. In sommige gevallen, zoals het bezoek aan openbare bibliotheken of cultuurcentra, werd het effect van de achtergrondkenmerken van de vrouw zelfs volledig “wegverklaard” door die van de man en bleken de kenmerken van laatstgenoemde een betere predictor van het culturele gedrag van vrouwen.

Dergelijke resultaten hebben op zich belangrijke gevolgen voor de manier waarop de verwerving en overdracht van cultureel kapitaal tussen individuen geconceptualiseerd wordt. Daarbij wordt duidelijk dat het type machtsverhouding dat voortvloeit uit het ongelijke bezit van cultureel kapitaal tussen partners - waarbij mannen of vrouwen een cultureel dominante status bezitten ten aanzien van hun partner - op zijn beurt versterkt of afgezwakt wordt door hun seksuele status. Dit werd bijzonder duidelijk in het geval van sterke heterogame koppels. Vrouwen die zelf weinig of geen cultureel kapitaal hebben verworven (hier gemeten via *onderwijskapitaal*), maar waarvan de partner of echtgenoot wél een diploma hoger onderwijs bezit, hebben een aanzienlijk hogere kans om een museum of kunstgallerij te bezoeken, een theater- of dansvoorstelling bij te wonen, regelmatig een bibliotheek binnen te stappen of zich via tijdschriften of kranten over culturele evenementen of producten te informeren, dan vrouwen waarvan de partner tevens laagopgeleid is. Omgekeerd hebben hoogopgeleide vrouwen met laagopgeleide partners een beduidend *lagere* kans om aan diverse vormen van legitieme cultuur te doen, waarbij de status van hun echtgenoot of vriend dus eerder als een rem blijkt te werken.

Dit toont op zijn beurt dat de rol van cultuur binnen processen van sociale integratie en uitsluiting op zich sterk seksueel gedifferentieerd is. Het is immers enkel wanneer iemand met een lagere *sociale* status (i.e. laagopgeleid) ook een lagere *seksuele* status (i.e. vrouwen)

heeft dan haar partner, dat ze zich zijn cultuur en levensstijl zal toe-eigenen en dat er dus sprake is van een zekere “status-maximisatie”. Wanneer er echter sprake is van een sociaal ondergeschikte, maar seksueel dominante partner (i.e. bij hoogopgeleide vrouwen) observeren we eerder een “status-minimisatie”-effect, waarbij vooral vrouwen ertoe neigen de (lagere) participatiegraad van hun partners over te nemen. Dergelijke resultaten onderstrepen nogmaals het belang van gender-relaties in de dagdagelijkse overdracht en accumulatie van cultureel kapitaal.

Dit brengt ons bij het tweede aspect waarop we in deze bijdrage gefocust hebben, namelijk de rol van cultureel kapitaal als “bindmiddel” binnen relaties en zeker bij groepen met een hoge maatschappelijke status. Als de gedeelde deelname aan cultuur inderdaad een factor is die sociale homogamie zou bevorderen, dan zouden we verwachten dat de cultuurbeleving van mannen en vrouwen sterker op mekaar gaat lijken, naarmate we stijgen in de sociale rangorde. Onze analyses bieden een voorzichtige bevestiging van deze stelling. Voor een aanzienlijk deel van de cultuurbeleving - en zeker voor wat betreft de meest distinctieve cultuurvormen - zagen we inderdaad dat wanneer één van de partners een bepaald type cultuur consumeerde, de kans dat de andere partner dit ook deed *toenam* met maatschappelijke status. Hoewel we daarbij niet met stelligheid kunnen concluderen dat koppels met een hogere sociale status ook daadwerkelijk *samen* aan cultuur doen, toont dit wel aan dat er sprake is van een sterke gedeelde *interesse* in cultuurgoederen en culturele praktijken. Het spreekt voor zich dat een meer gedetailleerd beeld van de rol die cultuur speelt in processen van sociale homogamie en sociale reproductie meer specifieke data vereist. Daarbij zouden we niet enkel de beperkingen van cross-sectionele surveys moeten overstijgen, die noodgedwongen een moment-opname bieden van een koppel op een specifiek moment in hun gemeenschappelijk traject, maar zouden we tevens meer informatie moeten hebben over de rol die culturele competentie en culturele interesse speelt in het bepalen van wat mannen en vrouwen “interessant” en “aantrekkelijk” vinden aan mekaar. Desalniettemin heeft deze bijdrage gepoogd een betere invulling te kunnen geven van het sociologische cliché dat de liefde voor cultuur een “sociaal” gegeven is, dat vorm krijgt en gewijzigd wordt doorheen de constante interactie met en beïnvloeding door anderen.

REFERENTIES

- BIHAGEN E. & T. KATZ-GERRO (2000), "*Cultural Participation in Sweden. The Stability of Gender-Differences.*", *Poetics*, 27, pp. 327-349
- BOURDIEU, P. (1984), "*Distinction. A Social Critique of the Judgment of Taste*", Harvard University Press, Cambridge, 613 p.
- COLLINS, R. (1992), "*Women and the Production of Status Cultures.*" In: Lamont, M. & M. Fournier [eds.] "*Cultivating Differences. Symbolic Boundaries and the Making of Inequality.*", University of Chicago Press, Chicago, pp. 75-103
- DIMAGGIO, P. (2003), "*Gender, Networks and Cultural Capital*", *Poetics*, 32, pp; 99-103
- KONIG, R.P. (2008), "*Partners' influence on each other's Television Exposure: Dominance or Symmetry?*", *Communications*, 33, pp. 371-384
- KRAAYKAMP, G. (2007), "*Status and Media-Use in the Netherlands. Do Partners Affect Media Tastes?*", *Poetics*, 35, pp 132-151
- LIZARDO, O. (2006), "*The puzzle of women's 'highbrow' culture consumption: Integrating gender and work into Bourdieu's class theory of taste.*", *Poetics*, 34, 1, pp; 1-23
- MARTIN, K.A. (1998), "*Becoming a Gendered Body. Practices of Preschools.*", *American Journal of Sociology*, 63, 4, pp. 494-511
- MESTDAG, I. & J. SIONGERS (2002), "*Cultuur met de Papepel Ingegoten? Over de Overdracht van Media- en Smaakvoorkeuren tussen Ouders en Kinderen.*", In: Elchardus M. & I. Glorieux [eds.], '*De Symbolische Samenleving.*' Tielt, Lannoo
- NAGEL, I. & H. GANZEBOOM (2002), "*Participation in Legitimate Culture: Family and School Effects from Adolescence to Adulthood.*", *Netherlands Journal of Social Sciences*, 38, 2, 102-120
- UPRIGHT, C.B. (2004), "*Social Capital and Cultural Participation: Spousal Influences on Attendance at Art Events.*", *Poetics*, 32, pp. 129-143
- TEPPER, S.J. (2000) "*Fiction Reading in America. Explaining the Gender-Gap.*", *Poetics*, 27, 4, pp. 255-275

- VAN BERKEL, M. & A. DE GRAAF (1995), "*Husband's and Wives' Cultural Participation and Their Levels of Education.*", *Acta Sociologica*, 38, pp. 131-149
- WILLIS, P. (1977), "*Learning to Labor. How Working Class Kids Get Working Class Jobs.*", Columbia University Press, 226 p.
- YOUNG, I.M. (2005), "*On Female Bodily Experience. 'Throwing like a Girl' and Other Essays.*", Oxford University Press, Oxford, 177 p.

APPENDIX: REGRESSIEMODELLEN

A.1 : Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op bezoek aan musea of tentoonstelling (log. regressie)

	Bezoek museum of tentoonstelling man			Bezoek museum of tentoonstelling vrouw		
	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man (ref.: <i>Geen of lager</i>)						
<i>Lager secundair</i>	1,489 *		1,425	1,513		1,671
<i>Hoger secundair</i>	2,110		1,683	1,615		1,268
<i>Hoger</i>	6,165		4,503	4,219		3,026
Beroep man (ref.: Ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	1,051		1,029	1,195		,962
<i>Bedienden</i>	1,246		1,104	1,646		1,164
<i>Onderwijzers</i>	1,909		1,672	2,165		1,425
<i>Kaderpersoneel</i>	1,648		1,332	2,482		1,400
<i>Zelfstandigen</i>	,654		,637	1,782		1,131
<i>Vrije beroepen</i>	2,971		2,729	3,549		2,387
<i>Ondernemers</i>	1,481		1,165	2,267		1,339
Leeftijd	1,058		1,051	1,049		1,062
Diploma vrouw (ref.: <i>Geen of lager</i>)						
<i>Lager secundair</i>		2,074	1,616	1,005		,837
<i>Hoger secundair</i>		2,968	1,783	1,321		,926
<i>Hoger</i>		6,828	2,634	2,629		1,335
Beroep vrouw						
<i>Geschoolde arb.</i>		1,130	,853	2,183		2,319
<i>Bedienden</i>		2,176	1,211	4,265		4,114
<i>Onderwijzers</i>		2,388	1,082	8,659		8,379
<i>Kaderpersoneel</i>		1,763	1,734	8,235		8,630
<i>Zelfstandigen</i>		,785	,645	5,118		3,864
<i>Vrije beroepen</i>		3,301	,705	3,918		2,469
<i>Ondernemers</i>		3,523	1,862	10,146		10,952
Leeftijd		1,066	1,014	1,061		,997
Nagelkerke R²	.226	.161	.249	.194	.213	.268
N						

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.2 : Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op bezoek aan kunstgallerijen (log. regressie)

	Bezoek kunstgallerij man			Bezoek kunstgallerij vrouw		
	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	2,409		2,503	,773		,737
<i>Hoger secundair</i>	6,708		6,199	2,653		1,880
<i>Hoger</i>	11,349		9,279	5,525		3,230
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	2,057		2,065	1,143		,952
<i>Bedienden</i>	2,060		1,939	1,000		,683
<i>Onderwijzers</i>	2,586		2,270	1,451		,935
<i>Kaderpersoneel</i>	2,234		1,962	1,330		,742
<i>Zelfstandigen</i>	1,026		,947	,562		,321
<i>Vrije beroepen</i>	2,850		2,222	1,172		,666
<i>Ondernemers</i>	1,881		1,328	1,609		,820
Leeftijd	1,041		1,043	1,047		1,023
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		1,176	,952		,905	,755
<i>Hoger secundair</i>		1,418	,795		1,174	,777
<i>Hoger</i>		2,915	1,175		2,626	1,271
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		1,130	,862		1,673	1,576
<i>Bedienden</i>		2,176	1,562		9,678	8,649
<i>Onderwijzers</i>		2,388	1,761		14,607	13,771
<i>Kaderpersoneel</i>		1,763	1,359		12,355	11,923
<i>Zelfstandigen</i>		,785	,615		7,759	8,253
<i>Vrije beroepen</i>		3,301	1,988		7,640	6,379
<i>Ondernemers</i>		3,523	3,460		23,027	22,856
Leeftijd		1,047	1,003		1,061	1,036
Nagelkerke R²	.128	.094	.148	.150	.184	.221
N						

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.3 : Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op podiumbezoek (log. regressie)

	Podiumbezoek man			Podiumbezoek vrouw		
	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	1,400		1,628	1,858		1,911
<i>Hoger secundair</i>	2,435		2,720	2,201		1,930
<i>Hoger</i>	3,835		4,353	3,864		3,024
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	2,113		2,003	,985		,918
<i>Bedienden</i>	3,336		3,074	2,033		1,799
<i>Onderwijzers</i>	2,543		2,542	1,721		1,434
<i>Kaderpersoneel</i>	2,218		1,906	1,556		1,193
<i>Zelfstandigen</i>	1,478		1,481	2,096		1,540
<i>Vrije beroepen</i>	2,114		2,316	1,445		1,242
<i>Ondernemers</i>	2,211		2,309	1,182		,943
Leeftijd	1,033		1,008	1,016		,972
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		,800	,679		,915	,821
<i>Hoger secundair</i>		,922	,591		1,044	,801
<i>Hoger</i>		1,245	,573		1,609	,980
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		1,453	1,223		1,619	1,521
<i>Bedienden</i>		1,972	1,450		2,636	2,166
<i>Onderwijzers</i>		2,250	1,856		4,735	4,029
<i>Kaderpersoneel</i>		3,550	2,901		2,274	1,952
<i>Zelfstandigen</i>		1,248	1,089		2,450	1,904
<i>Vrije beroepen</i>		,922	,607		1,921	1,516
<i>Ondernemers</i>		1,409	1,180		4,011	4,351
Leeftijd		1,035	1,027		1,030	1,054
Nagelkerke R²	.096	.058	.115	.097	.090	.135

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.4 : Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op bibliotheekbezoek (log. regressie)

		Bibliotheekbezoek man			Bibliotheekbezoek vrouw		
		Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man	(ref.: geen of lager)						
	<i>Lager secundair</i>	1,658		1,657	1,309		1,172
	<i>Hoger secundair</i>	2,141		1,967	2,041		1,527
	<i>Hoger</i>	4,571		3,982	3,817		2,612
Beroep man	(ref.: ongeschoolde arb.)						
	<i>Geschoolde arb.</i>	1,585		1,418	,973		,873
	<i>Bedienden</i>	1,652		1,328	,892		,686
	<i>Onderwijzers</i>	3,398		2,775	1,427		1,005
	<i>Kaderpersoneel</i>	1,920		1,509	1,390		,952
	<i>Zelfstandigen</i>	1,813		1,784	,546		,441
	<i>Vrije beroepen</i>	,934		,980	,643		,538
	<i>Ondernemers</i>	,789		,803	,806		,676
Leeftijd		1,011		1,021	1,017		1,012
Diploma vrouw	(ref.: geen of lager)						
	<i>Lager secundair</i>		3,298	2,979	1,326		1,265
	<i>Hoger secundair</i>		3,202	2,357	2,062		1,791
	<i>Hoger</i>		6,536	3,541	3,625		2,418
Beroep vrouw	(ref.: ongeschoolde arb.)						
	<i>Geschoolde arb.</i>		1,906	1,731	1,472		1,466
	<i>Bedienden</i>		2,601	2,091	1,859		1,741
	<i>Onderwijzers</i>		1,818	1,372	2,304		2,160
	<i>Kaderpersoneel</i>		2,727	2,476	1,962		1,888
	<i>Zelfstandigen</i>		2,348	1,802	1,235		1,378
	<i>Vrije beroepen</i>		1,031	,797	,928		,897
	<i>Ondernemers</i>		,534	,602	1,064		1,220
Leeftijd			1,021	,995	1,027		1,013
R²		.117	.089	.149	.103	.104	.138

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.5 : Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op bezoek aan cultuurcentrum (log. regressie)

		Bezoek cultuurcentrum man			Bezoek cultuurcentrum vrouw		
		Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man	(ref.: geen of lager)						
	<i>Lager secundair</i>	n.s.	n.s.	n.s.	2,502		2,745
	<i>Hoger secundair</i>	n.s.	n.s.	n.s.	2,318		2,380
	<i>Hoger</i>	n.s.	n.s.	n.s.	3,568		3,941
Beroep man							
	<i>Geschoolde arb.</i>	n.s.	n.s.	n.s.	,769		,648
	<i>Bedienden</i>	n.s.	n.s.	n.s.	1,070		,872
	<i>Onderwijzers</i>	n.s.	n.s.	n.s.	1,232		1,055
	<i>Kaderpersoneel</i>	n.s.	n.s.	n.s.	,963		,735
	<i>Zelfstandigen</i>	n.s.	n.s.	n.s.	,690		,497
	<i>Vrije beroepen</i>	n.s.	n.s.	n.s.	,904		,635
	<i>Ondernemers</i>	n.s.	n.s.	n.s.	,866		,696
Leeftijd		n.s.	n.s.	n.s.	1,032		1,052
Diploma vrouw	(ref.: geen of lager)	n.s.	n.s.	n.s.			
	<i>Lager secundair</i>	n.s.	n.s.	n.s.		1,706	1,548
	<i>Hoger secundair</i>	n.s.	n.s.	n.s.		2,428	1,918
	<i>Hoger</i>	n.s.	n.s.	n.s.		1,645	,991
Beroep vrouw							
	<i>Geschoolde arb.</i>	n.s.	n.s.	n.s.	1,130		1,151
	<i>Bedienden</i>	n.s.	n.s.	n.s.	1,650		1,660
	<i>Onderwijzers</i>	n.s.	n.s.	n.s.	2,936		3,103
	<i>Kaderpersoneel</i>	n.s.	n.s.	n.s.	3,369		3,876
	<i>Zelfstandigen</i>	n.s.	n.s.	n.s.	1,418		1,649
	<i>Vrije beroepen</i>	n.s.	n.s.	n.s.	3,503		3,366
	<i>Ondernemers</i>	n.s.	n.s.	n.s.	1,794		2,247
Leeftijd		n.s.	n.s.	n.s.		1,024	,975
R²		n.s.	n.s.	n.s.	.060	.059	.097

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.6 : Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op bezoek aan pop- en rockconcerten (log. regressie)

	Bezoek popconcert man			Bezoek popconcert vrouw		
	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	7,548		7,342	3,879		3,109
<i>Hoger secundair</i>	10,019		8,630	4,311		2,947
<i>Hoger</i>	19,115		15,897	4,005		2,565
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	,687		,649	,078		,992
<i>Bedienden</i>	1,166		,932	,968		1,274
<i>Onderwijzers</i>	,577		,468	,852		,989
<i>Kaderpersoneel</i>	1,052		,777	,225		2,079
<i>Zelfstandigen</i>	,721		,849	,045		1,154
<i>Vrije beroepen</i>	,863		,899	,993		,470
<i>Ondernemers</i>	,519		,664	,907		,962
Leeftijd	,995		,968	,972		,998
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		3,139	2,848	1,142		1,097
<i>Hoger secundair</i>		3,073	2,213	2,030		1,598
<i>Hoger</i>		5,411	2,878	3,042		2,070
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		1,453	1,524	,891		,486
<i>Bedienden</i>		2,742	2,509	1,220		,889
<i>Onderwijzers</i>		2,966	2,912	1,008		1,025
<i>Kaderpersoneel</i>		4,377	4,239	2,032		1,517
<i>Zelfstandigen</i>		,587	,491	,679		,200
<i>Vrije beroepen</i>		1,433	1,171	,441		1,022
<i>Ondernemers</i>		,302	,307	,796		1,016
Leeftijd		1,003	1,035	,980		,974
R²	.104	.103	.156	.092	.084	.125

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.7: Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op bezoek aan bioscoop (log. regressie)

	Bioscoopbezoek man			Bioscoopbezoek vrouw		
	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	2,578		2,129	3,269		2,791
<i>Hoger secundair</i>	3,391		2,489	4,563		3,360
<i>Hoger</i>	4,044		2,905	4,940		3,381
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	,731		,697	,633		,572
<i>Bedienden</i>	1,536		1,197	1,316		1,038
<i>Onderwijzers</i>	1,745		1,315	2,547		1,984
<i>Kaderpersoneel</i>	1,031		,773	1,062		,828
<i>Zelfstandigen</i>	,881		,907	,389		,448
<i>Vrije beroepen</i>	,901		,761	,977		,723
<i>Ondernemers</i>	,958		1,027	,593		,550
Leeftijd	,955		,962	,964		,971
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		5,964	5,692	2,529		2,486
<i>Hoger secundair</i>		12,955	10,443	4,592		3,665
<i>Hoger</i>		14,332	9,684	6,323		4,191
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		,861	,909	1,115		1,195
<i>Bedienden</i>		1,171	1,116	1,512		1,505
<i>Onderwijzers</i>		,915	,969	1,127		1,108
<i>Kaderpersoneel</i>		1,459	1,542	1,451		1,535
<i>Zelfstandigen</i>		,477	,469	,247		,353
<i>Vrije beroepen</i>		1,037	1,069	2,295		2,513
<i>Ondernemers</i>		,374	,370	,495		,721
Leeftijd		,961	,995	,975		,997
R²	.122	.143	.174	.129	.127	.170

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.8: Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op vergaren van culturele info (log. regressie)

	Culturele informatie man			Culturele informatie vrouw		
	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	2,379		2,461	1,438		1,535
<i>Hoger secundair</i>	3,814		3,553	2,385		2,024
<i>Hoger</i>	6,690		5,962	3,639		2,612
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	1,397		1,333	,768		,541
<i>Bedienden</i>	2,110		1,909	1,179		,732
<i>Onderwijzers</i>	1,109		1,061	1,602		,981
<i>Kaderpersoneel</i>	2,569		2,276	1,785		,958
<i>Zelfstandigen</i>	1,124		1,250	2,815		2,193
<i>Vrije beroepen</i>	4,999		4,235	2,990		2,305
<i>Ondernemers</i>	1,486		1,304	,741		,508
Leeftijd	1,022		1,024	1,031		1,016
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		1,421	1,278	1,543		1,367
<i>Hoger secundair</i>		2,129	1,432	1,848		1,335
<i>Hoger</i>		3,393	1,569	3,804		2,193
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		1,209	1,050	2,595		2,914
<i>Bedienden</i>		1,505	1,154	3,353		3,390
<i>Onderwijzers</i>		1,240	,915	4,762		4,257
<i>Kaderpersoneel</i>		3,548	2,826	9,080		9,596
<i>Zelfstandigen</i>		,802	,544	2,372		1,484
<i>Vrije beroepen</i>		3,630	1,982	2,468		1,776
<i>Ondernemers</i>		1,430	1,372	2,398		2,649
Leeftijd		1,025	1,000	1,048		1,027
R²	.163	.100	.183	.176	.147	.219

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.9: Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op aantal boeken gelezen (log. regressie)

	Aantal boeken man			Aantal boeken vrouw		
	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	2,379		2,461	1,851		1,535
<i>Hoger secundair</i>	3,814		3,553	2,256		2,024
<i>Hoger</i>	6,690		5,962	4,362		2,612
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	1,397		1,333	1,262		,541
<i>Bedienden</i>	2,110		1,909	1,297		,732
<i>Onderwijzers</i>	1,109		1,061	1,181		,981
<i>Kaderpersoneel</i>	2,569		2,276	1,335		,958
<i>Zelfstandigen</i>	1,124		1,250	1,594		2,193
<i>Vrije beroepen</i>	4,999		4,235	1,317		2,305
<i>Ondernemers</i>	1,486		1,304	1,018		,508
Leeftijd	1,022		1,024	,978		1,016
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		1,421	1,278	1,543		1,367
<i>Hoger secundair</i>		2,129	1,432	1,848		1,335
<i>Hoger</i>		3,393	1,569	3,804		2,193
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		1,209	1,050	2,595		2,914
<i>Bedienden</i>		1,505	1,154	3,353		3,390
<i>Onderwijzers</i>		1,240	,915	4,762		4,257
<i>Kaderpersoneel</i>		3,548	2,826	9,080		9,596
<i>Zelfstandigen</i>		,802	,544	2,372		1,484
<i>Vrije beroepen</i>		3,630	1,982	2,468		1,776
<i>Ondernemers</i>		1,430	1,372	2,398		2,649
Leeftijd		1,025	1,000	1,048		1,027
R²	.163	.100	.183	.176	.147	.219

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.10: Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op voorkeur televisiezenders (lineaire regressie)

	Mediavoorkeur mannen			Mediavoorkeur vrouwen		
	β	β	β	B	β	β
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	,071		,076	,120		,114
<i>Hoger secundair</i>	,172		,149	,208		,138
<i>Hoger</i>	,307		,245	,422		,295
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	,066		,049	,004		,962
<i>Bedienden</i>	,175		,135	,098		1,164
<i>Onderwijzers</i>	,027		,010	,036		1,425
<i>Kaderpersoneel</i>	,194		,158	,126		1,400
<i>Zelfstandigen</i>	,062		,056	,030		1,131
<i>Vrije beroepen</i>	,105		,085	,085		2,387
<i>Ondernemers</i>	,062		,044	,052		1,339
Leeftijd	,329		,219	,332		,223
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		-,083	-,100	,107		,087
<i>Hoger secundair</i>		-,049	-,120	,176		,107
<i>Hoger</i>		,146	-,005	,435		,274
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		,067	,048	,082		,077
<i>Bedienden</i>		,227	,163	,236		,204
<i>Onderwijzers</i>		,092	,043	,097		,072
<i>Kaderpersoneel</i>		,125	,085	,180		,165
<i>Zelfstandigen</i>		,064	,035	,051		,034
<i>Vrije beroepen</i>		,097	,059	,043		,009
<i>Ondernemers</i>		,054	,040	,160		,163
Leeftijd		,373	,150	,388		,161
R² (Adjusted)	.207	.179	.220	.238	.258	.297

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)

A.11: Invloed mannelijke/vrouwelijke kenmerken op aantal films gekeken in afgelopen maand (lineaire regressie)

	Aantal films mannen			Aantal films vrouwen		
	β	β	β	B	β	β
Diploma man (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>	-,050		-,023	,063		,087
<i>Hoger secundair</i>	-,048		-,006	,056		,090
<i>Hoger</i>	-,157		-,093	,000		,054
Beroep man (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>	,020		,023	-,027		,002
<i>Bedienden</i>	-,050		-,026	-,071		-,018
<i>Onderwijzers</i>	-,042		-,026	-,082		-,054
<i>Kaderpersoneel</i>	-,053		-,025	-,096		-,048
<i>Zelfstandigen</i>	-,052		-,043	,028		,064
<i>Vrije beroepen</i>	,001		,025	-,057		-,047
<i>Ondernemers</i>	-,058		-,066	-,056		-,050
Leeftijd	-,102		,021	-,093		,045
Diploma vrouw (ref.: geen of lager)						
<i>Lager secundair</i>		-,132	-,132	-,135	-,150	
<i>Hoger secundair</i>		-,196	-,192	-,186	-,194	
<i>Hoger</i>		-,272	-,262	-,290	-,266	
Beroep vrouw (ref.: ongeschoolde arb.)						
<i>Geschoolde arb.</i>		-,022	-,015	-,063	-,054	
<i>Bedienden</i>		-,007	,055	-,063	-,048	
<i>Onderwijzers</i>		-,073	-,038	-,041	-,031	
<i>Kaderpersoneel</i>		-,011	,022	-,020	-,009	
<i>Zelfstandigen</i>		-,039	,004	-,091	-,089	
<i>Vrije beroepen</i>		-,052	-,039	,002	,025	
<i>Ondernemers</i>		,020	,073	,042	,062	
Leeftijd		-,148	-,142	-,147	-,169	
R² (Adjusted)	.028	.035	.037	.036	.034	.064

* parameters in grijs zijn niet significant, parameters in zwart zijn significant (p < .05)